

І. Б. Усенко

Народний комісаріат військових справ УСРР

НАРОДНИЙ КОМІСАРІАТ ВІЙСЬКОВИХ СПРАВ УСРР – центральний орган управління військовими справами республіки. Скорочена назва – Наркомвійськ УСРР. Створ. через перетворення відділу військових справ відповідно до постанови Тимчас. робітн.-селян. уряду України у січні 1919. Кер-во комісаріатом спершу було покладено на В. Межлаука і М. Подвойського, але на час призначення останній перебував у Москві й тимчасово наркоматом керував В. Межлаук. 14 березня 1919 М. Подвойського перезатверджено на посаду наркома, а В. Межлаука призначено його заступником. До компетенції наркомату належали питання заг. оборони тилу, дислокації, формування та забезпечення армії, утворення мережі військ. комісаріатів, проведення мобілізації, організації військ. навч. закладів і військ. навч. населення та ін. питання «тилової роботи», а також створення повітр. і мор. флоту. Між Наркомвійськ УСРР і Реввійськрадою Укр. фронту точилися суперечки щодо розмежування компетенції. Для подолання їх 30 березня 1919 скликано спец. нараду при РНК УСРР, а 13 квітня 1919 ухвалено декрет РНК про керівництво ЗС УСРР. Згідно з ним до компетенції Наркомвійськ УСРР входило комплектування, розміщення, навч., озброєння, постачання, бойова підготовка військ і використання їх як бойової сили, а до компетенції Реввійськради – керівництво всіма військами, що перебували на фронті. Структура наркомату: штаб, гол. упр. (артилер., військ.-інж., військ.-санітарне), упр. (політ., військ.-навч. закладів, заг. військ. навч., військ. сполучень, військ.-ветеринарне, геодез., повітр. флоту, команд. складу, формування інтернац. частин Червоної армії), самост. відділи (юрид., фінанс., адм.-організац.), Вища атестац. комісія, Центр. надзвич. комісія із підшукування приміщень для Червоної армії, Постійна комісія з розгляду штатів, окладів і кошторисів, Центр. бюро зв'язку та інформації тощо. У віданні Наркомвійськ УСРР перебували організовані 1919 Київ., Одес. і Харків. військ. округи. Друк. орган – г. «Красная Армия». Видавали також період. бюлетені Центр. бюро інформації і зв'язку про становище на фронтах, боротьбу з бандитизмом, політ. та екон. становище в губерніях. Діяльність наркомату спрямовувалася насамперед на виконання декрету РНК УСРР «Про створення Робітничо-селянської армії» від 2 березня 1919. Він провів значну мобілізац. роботу, розбудував мережу губерн. і повіт. військ.

комісаріатів, заснував 22 військ. навч. заклади, запровадив заг. військ. навч. насел., зробив перші кроки для створення укр. військ. авіації і ВМФ. Відповідно до декретів-договорів Всерос. ЦВК від 1 червня 1919 і ВУЦВК від 14 червня 1919 про воєнно-політ. союз рад. респ. наприкінці липня 1919 розпочато розформування Наркомвійськ УСРР. 6 серпня 1919 ВУЦВК прийняв постанову, згідно з якою всі військ. частини й упр., підпорядк. Наркомвійськ УСРР, передано Реввійськраді РСФРР, а М. Подвойського звільнено з посади наркома. Нову спробу запровадити в респ. власні уряд. органи військ. упр. зроблено лише 1944 з утворенням Народного комісаріату оборони УРСР.

Рекомендована література

1. Мироненко О. М., Усенко І. Б., Чехович В. А. Більшовицький уряд України (1917–1924). К., 1994.

Бібліографічний опис:

Народний комісаріат військових справ УСРР / І. Б. Усенко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-71189>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).